

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عنوان و نام پدیدآور: حقیقت زیارت: گفتگویی در کویت /
گردآورنده معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی.

مشخصات نشر: مشهد: انتشارات قدس رضوی، ۱۳۹۱.

فروست: رهنما

شابک: 978-600-299-001-3

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: زیارت -- دفاعیه‌ها و ردیه‌ها

موضوع: زیارت -- فلسفه

شناسه افزوده: موسسه انتشاراتی قدس رضوی

شناسه افزوده: آستان قدس رضوی. معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

رده بندی کنگره: BP/۲۳۶BP/۱۳۹۱۷/ح۷

رده بندی دیوبی: ۷۶/۳۹۷

شماره کتابشناسی ملی: ۲۸۸۲۰۴۳

۱۳ → حقیقت زیارت

نویسنده: رحیم کارگر

آستان قدس رضوی

چاپ هشتم: پاییز ۱۳۹۱ (ویرایش جدید)

معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

نشانی: حرم مطهر امام‌رضا (ع)، اداره پاسخ‌گویی به سؤالات دینی

تلفن: ۰۵۱۱-۳۲۰۲۰ دورنگار: ۰۵۱۱-۲۲۴۰۶۰۲ rahnama@aqrazavi.org

به کوشش: محمدحسین پورامینی

ویراستار: محمد مهدی باقری

طراح لوگوی رهنما: مسعود نجابتی

پرسیدن برای یافتن راه، خود، ارزش است...
و هر فرهنگی که به پرسشگری بها دهد
و زیباترین، دقیق‌ترین و ساده‌ترین پاسخ‌ها را پیش رو بگذارد،
گسترش و دوام خود را تضمین کرده است.
مهم، انتخاب بهترین راه است...
و **ره‌نما** گامی است در این مسیر.
همگام ما باشید و با طرح دیدگاه‌های رنگارنگتان، یاری‌مان کنید.

حقیقت زیارت

در مناظره پیش رو که در کشوری خارجی رخ داده است، درصدد پاسخ‌گویی به چند پرسش هستیم:

۱. زیارت چه پیشینه‌ای در اسلام دارد و چه ریشه‌هایی حتی در منابع اهل سنت؟
۲. فرق زیارت با اعمال بت‌پرستان چیست؟ مرز آن دو کدام است؟
۳. زیارت چه فلسفه و حکمتی دارد؟
۴. سفر برای زیارت مشمول چه حکمی است؟

درآمد

زیارت یعنی رفتن به حضور کسی و او را ملاقات کردن. زیارت در لغت، به معنای مطلق دیدار یا دیدار کردن با شخص بزرگی است؛ ولی در عرف دینی، بیشتر بر تشرّف به مکان‌های مقدّس، برای کسب فیض و معنویت اطلاق می‌شود. زیارت در فرهنگ قرآن و احادیث پیشوایان معصوم علیهم‌السلام، جایگاه مقدّسی دارد که در جدول برنامه‌های عبادی، جزو واجبات یا مستحبات به‌شمار می‌آید؛ برای مثال، زیارت خانه خدا که به صورت حج تمتّع یا عمره انجام می‌شود، از جمله زیارت‌های واجب یا مستحب است و فضیلت بسیار دارد. زیارت حرم رسول اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در مدینه منوره و قبور پاک هریک از امامان معصوم علیهم‌السلام نیز بسیار ارزنده است. این زیارات به این معناست که زائر به ملاقات و دیدار زیارت‌شونده برود و پیش او حاضر شود. آنچه از مجموع زیارات و روایات به‌دست می‌آید، این است که رحمت خدا بیشتر و پیش‌تر از غضب اوست و خداوند برای همه انسان‌ها و حتی برای کسانی که خطا کارند، اول

راه هدایت را باز می‌گذارد؛ مگر آنکه خطاها به قدری تکرار شود که انسان نفس هدایت‌پذیر خود را از دست بدهد. پیامبر ﷺ و امامان علیهم‌السلام و اولیای خداوند نیز همین روش را دارند؛ یعنی جاذبه هدایتی آنان بیشتر و پیش‌تر است و همه را می‌پذیرند؛ حتی کسانی را که خطاکار باشند. چه بسا آنان میل و رغبت معنوی را به‌طور تکوینی در دل پیروان خود به‌وجود آورند؛ یعنی کسانی که مشمول لطف و رحمت شده‌اند و رو به‌سوی خداوند آورده‌اند یا موفق به زیارت شده‌اند. این‌گونه افراد دو گروه می‌شوند: برخی معنویاتشان بیشتر می‌شود یا از خطای گذشته پشیمان می‌شوند که در این صورت، لطف و رحمت به‌سوی آنان بیشتر سرازیر می‌شود؛ اما برخی نه‌تنها اصلاح نمی‌شوند، بلکه چه‌بسا از عنوان حاجی و کربلایی سوءاستفاده می‌کنند. اینان علاوه‌بر اینکه از بهره‌های معنوی محروم می‌شوند و لذت مناجات و زیارت را نمی‌چشند، نزد مردم نیز احترام خود را از دست می‌دهند و در آخرت نیز سودی نخواهند داشت.

به‌طور قطع، زیارت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه معصومان علیهم السلام آثار و اجر فراوان دارد و عرض ارادت کردن به آنان و رفتن به زیارت آنان، نوعی ارتباط معنوی بین زائر و ائمه علیهم السلام است. بنابر آنچه از روایات استفاده می‌شود، ائمه معصوم علیهم السلام حاضر و ناظر بر اعمال ما هستند و به‌خصوص، عنایت خاص به کسانی دارند که به زیارت قبورشان می‌روند. در زیارت اذن دخول به حرم پیامبر صلی الله علیه و آله و ائمه معصوم علیهم السلام می‌گوییم: **وَ أَعْلَمُ أَنَّ رَسُولَكَ وَ خُلَفَاءَكَ أَحْيَاءٌ عِنْدَكَ يُرْزَقُونَ، يَرَوْنَ مَقَامِي وَ يَسْمَعُونَ كَلَامِي وَ يَرُدُّونَ سَلَامِي؛ (= [خدایا] می‌دانم که پیامبر تو و خلیفه‌های تو زنده‌اند، نزد تو و متنعم‌اند و می‌بینند جایگاه مرا و می‌شنوند کلام مرا و جواب می‌دهند سلام مرا.)**

در روایات رسیده از پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام، درباره فضیلت زیارت معصومان علیهم السلام و آداب آن و گروهی از عبادات و احکام حرمشان، روایات متعدد و متنوعی وجود دارد که محدثان بزرگ در ثبت و ضبط آنها کوشیده‌اند؛ به‌خصوص درزمینه زیارت امام رضا علیه السلام

روایات فراوانی نقل شده است. امام باقر علیه السلام از جدّش، امیرالمؤمنین علیه السلام نقل کرده است که پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: «پاره‌ای از پیکر من در خراسان دفن خواهد شد؛ هر گرفتاری که او را زیارت کند، خدا ناراحتی او را برطرف سازد و هر گنهکاری که به زیارت او رود، خداوند گناه او را ببخشد.»^۱

حسین بن زید گوید از امام صادق علیه السلام شنیدم که می‌فرمود: «مردی از نسل فرزندان موسی قیام خواهد کرد که همانام امیرالمؤمنین علیه السلام است و در سرزمین طوس که در خراسان است، دفن خواهد شد. او در همان جا، با زهر کشته می‌شود و غریبانه به خاکش می‌سپارند. هر که او را با معرفت زیارت کند، خداوند او را همسان کسانی که پیش از پیروزی، بخشش و پیکار

---

۱. عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۲۵۷؛ امالی صدوق، ص ۱۱۹.

کرده باشند، پاداش خواهد داد.»^۱

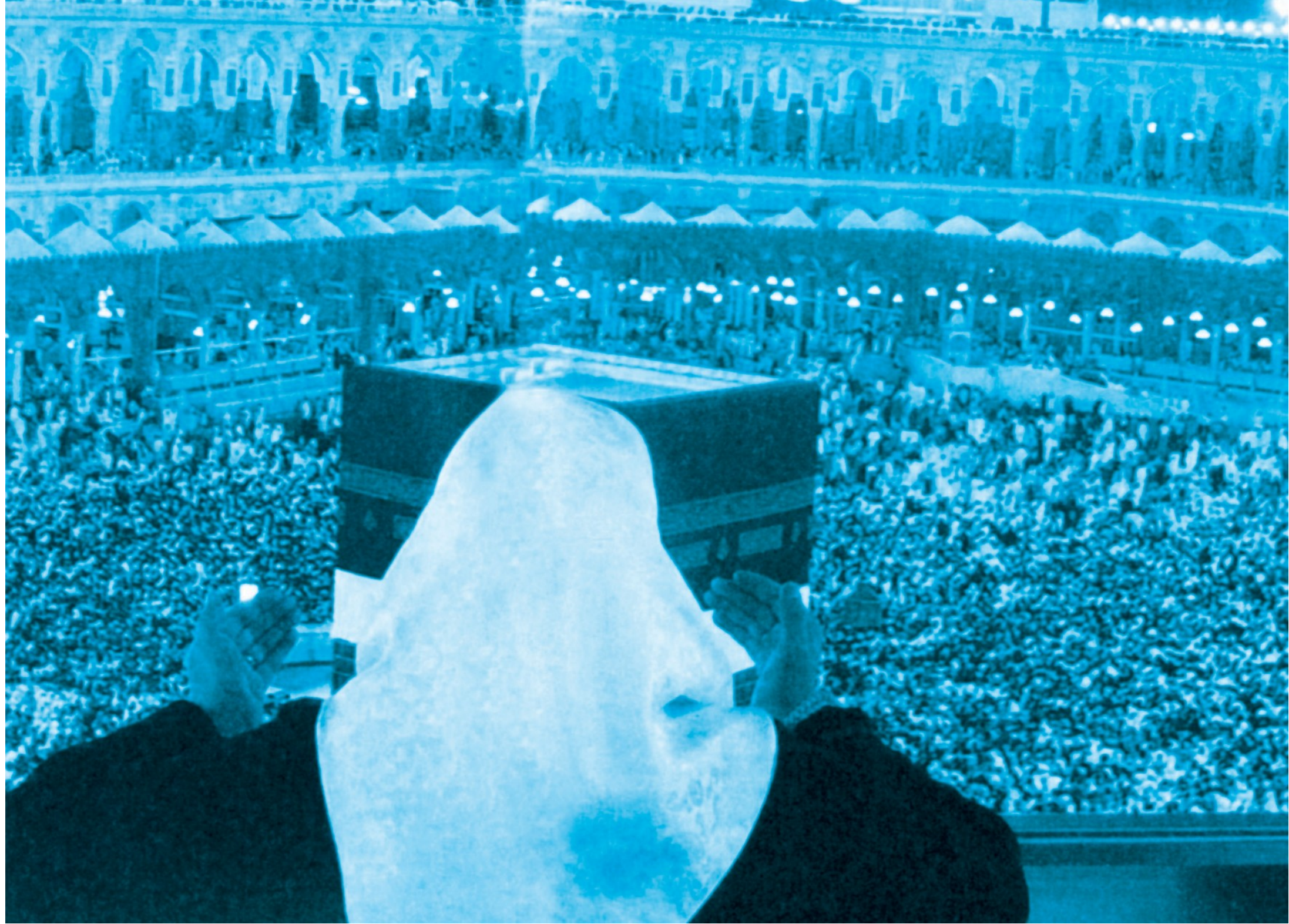
امام رضا علیه السلام نیز فرموده‌اند: «هرکس که دوری سفر را بر خود بپذیرد و به زیارت من آید، در روز قیامت در سه جایگاه به نزد او خواهیم شتافت تا او را از تنگنا درآورم: آنجایی که نامه اعمال دست به دست می‌شود و در صراط و هنگام سنجش اعمال.»^۲

در هر حال، زیارت جایگاه بسیار مهمی در هندسه معرفت دینی دارد و شکوه و فروغ ارزشمند آن، دل‌ها و جان‌ها را جلا می‌دهد و نورانی می‌سازد؛ اما در عین حال، گاهی افراد و گروه‌های مختلف شبهات و پرسش‌هایی با نیات متفاوت مطرح می‌کنند که نیاز به پاسخ‌گویی دارد و بایسته گفت‌وگو و بررسی است.

۱. عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۲۵۵؛ امالی صدوق، ص ۱۱۸.

۲. الخصال، ج ۱، ص ۱۰۹؛ امالی صدوق، ص ۱۲۱.

گفت‌وگویی در کویت

خالد: این برنامه‌های جنجالی که شما شیعیان به وجود می‌آورید، برای چیست؟

صادق: کدام جنجال؟ کدام برنامه؟

- اینکه به زیارت می‌روید.

- اشکالی در این کار می‌بینی؟

- این کار حرام و در شمار شرک به خداوند است.

- حرام؟! شرک؟! این تهمت بسیار بزرگی است؛ آن هم درباره‌ی گروهی که از نظر فرهنگی،

بسیار غنی و در عمل به دستوره‌های دینی، سرآمدِ همگان‌اند. این سخنان تو یا از روی

بی‌اطلاعی است یا جبهه‌گیری متعصبانه و ناشی از تبلیغات سوء و شدید علیه شیعه. تو

آدم باسواد و تحصیل‌کرده‌ای هستی و باید به دنبال حقیقت باشی نه تهمت و دشنام‌گویی.

- به نظر تو این گفته‌ی من ناشی از تعصبات بی‌اساس مذهبی است؟

- به یقین غیر از این نیست؛ و گر نه انسان منصف و بااطلاع این گونه حرف نمی‌زند، و لو

اینکه کاری مخالف نظر او صورت گیرد.

- چگونه به این نتیجه رسیدی؟

- این موضوع را براساس نصوص دینی بررسی می‌کنیم تا ببینیم راه حق کدام است. اتفاقاً ما اشکال اساسی داریم که چرا برخی از مسلمانان خود را از فیض زیارت اولیای الهی و صالحان محروم کرده‌اند و با ترویج یافتن شعائر دینی و بزرگداشت اولیای دین مخالف‌اند؟
- من آماده‌ام؛ زیرا می‌دانم زیارت اهل قبور شرک است.
- چگونه این کار را شرک می‌دانی؟ مگر زیارت قبر صالحان پرستش و عبادت آنان است یا قراردادن شریک برای خداست یا کاری مغایر با دستوره‌های الهی و قرآنی است؟
- از آن رو که به اعمال مشرکان بت پرست شبیه است.
- آه، تو از این رو آن را شرک می‌دانی؟
- آری، آنان همانند مشرکان که گرد بت‌ها جمع می‌شوند، در کنار قبرها گرد می‌آیند.

- بنابراین، تمام مسلمانان و تمام مردم مشرکاند و تو نیز مشرکی.
- [شگفت زده] چرا؟! چرا به من تهمت می زنی؟
- آیا به سفر حج رفته ای؟
- به لطف خدا چندین بار مشرف شده ام.
- در مسجد الحرام نیز نماز خوانده ای؟
- به فضل الهی، آری.
- حتماً دیده ای که مسلمانان به هنگام نماز، همگی رو به کعبه دارند؛ اما گروهی پشت به مغرب و دسته ای پشت به جنوب و عده ای پشت به شمال ایستاده و نماز می خوانند.
- آری، دیده ام و خود نیز چنین کرده ام.
- اگر حرف پیشین تو درست باشد، پس نتیجه می گیریم که همه مسلمانان مشرکاند.
- چرا؟

- زیرا رو کردن به کعبه در حال عبادت، همانند رو کردن بت پرستان به بت‌هایشان است؛ با این فرق که آنان در حال پرستیدن بت، رو به سوی بت‌های دست‌ساخته خود می‌کنند و گرد آن‌ها جمع می‌شوند و تو در آن حال، به سوی خانه ساخته شده از سنگ رو می‌کنی.

- فرق بزرگی میان رو کردن من به کعبه و رو کردن بت پرستان به بت‌هایشان وجود دارد.

- چه فرقی؟

- وقتی من و دیگر مسلمانان در حال نماز، رو به سوی کعبه می‌کنیم، به این معنا نیست که آن را به جای خدا می‌پرستیم؛ بلکه برای انجام دادن فرمان الهی چنین می‌کنیم. اما بت پرستان به سبب آنکه بت‌ها را به جای خدا برگزیده‌اند، آن‌ها را می‌پرستند و هنگام عبادت، رو به آن‌ها می‌ایستند. بنابراین، آن‌ها هنگام عبادت رو به بت‌ها کرده و با تمام وجود، آن‌ها را می‌پرستند؛ ولی ما در حال نماز، رو به سوی خدا می‌کنیم. به این سبب، کار آن‌ها شرک آشکار است؛ اما آیا ما که برای انجام دادن فرمان الهی رو به کعبه نهاده‌ایم، مشرک

هستیم؟ تفاوت میان عبادت ما و عبادت آن‌ها، از زمین تا آسمان است.

- بنابراین، شباهت در رفتار عامل شرک نیست و آنچه سبب می‌شود تا کار بت پرستان شرک باشد، انگیزه و نیت آنان در پرستیدن بت‌ها است؛ نه صرف عملی که انجام می‌دهند. از سوی دیگر، آنچه سبب شده است که روی کردن تو به سوی کعبه عملی مشرکانه نباشد، نداشتن قصد پرستش کعبه است.

- همین‌طور است.

- ما شیعیان و دیگر مسلمانان در مسجدالنبی، با عشق و علاقه مرقد پیامبر ﷺ را زیارت می‌کنیم و به‌هنگام زیارت آن حضرت ﷺ و سایر بزرگان و امامان علیهم‌السلام، هرگز نیت پرستیدن آنان را نداریم. اگر بتوان میان اعمال ما و مشرکان مقایسه کرد، فقط یک شباهت ساده رفتاری دیده می‌شود. وانگهی، فقط شباهت رفتاری که فاقد انگیزه پرستش غیرخدا باشد، زیارت قبور را نه حرام و نه شرک‌آلود می‌کند. در حدیثی نیز چنین آمده است: «براساس

نیت‌ها [است که] پاداش یا کیفر اعمال داده می‌شود.»^۱ بر این اساس، اگر عملی برای پرستش غیرخدا انجام شود، شرک و اگر چنین نیتی در میان نباشد، جایز است.

- [پس از اندیشه‌ای عمیق و طولانی] به‌نظر می‌رسد، آنچه گفתי درست است؛ تو مسئله مهمی را برای من روشن کردی. اتفاقاً در سفری به اروپا، کسی به من گفت: «شما مسلمانان نیز بت‌پرستی می‌کنید و گرد خانه سنگی می‌چرخید؟» من به او توضیح دادم که این به‌دستور خدا و برای عبادت او در خانه‌اش است و ما فقط خدا را عبادت می‌کنیم. حال پرسشی دارم.

- بپرس.

- تا اینجا دریافتم که زیارت قبور حرام نیست و به کار بت‌پرستان نیز شباهت ندارد؛ اما

۱. صحیح بخاری، ج ۱، ص ۳؛ تفسیر کبیر فخر رازی، ج ۴، ص ۵، مسئله ۴.

چرا شما شیعیان به این کار اهمیت فراوان می‌دهید و دلیل آن چیست؟

- ما به این کار اهمیت می‌دهیم، چون دستوری دینی است و ثواب و پاداش بسیاری برای آن در نظر گرفته شده است. علاوه بر این، طبق دستور قرآن، تعظیم و بزرگداشت اولیا، از شعائر بزرگ الهی است که این با حضور در مرقد آنان به دست می‌آید. البته زیارت، اسرار و آثار فراوانی دارد که در فرصتی مناسب، درباره آن بحث خواهیم کرد.

- یعنی تو می‌گویی این کار مستحب است و پاداش دارد؟

- آری، این کار هم مستحب و هم طبق دستور خود رسول گرامی اسلام ﷺ است.

- آیا حدیثی وجود دارد که بر مستحب بودن زیارت قبر پیامبر ﷺ و قبر صالحان

دلالت کند؟

- قبل از نقل روایات، باید بدانیم که عموم مسلمانان به زیارت قبر صالحان و نزدیکان

خود می‌روند و در بیشتر کشورهای اسلامی، آثار باشکوهی برای آنها ساخته شده است؛

برای مثال، در الخلیل اردن، قبر حضرت ابراهیم علیه السلام و نزدیک عمان، قبر حضرت موسی علیه السلام قرار دارد. اهل سنت به زیارت قبر ابوحنفیه و عبدالقادر در بغداد و ابوهریره در مصر می‌روند و بسیار برای آن‌ها احترام قائل‌اند. این نهی و منع نیز فقط از طرف فرقه‌ای ساختگی صورت می‌گیرد و با تبلیغات شدید و خشونت فراوان در مدینه اعمال می‌شود.

- آری، من در مصر بودم و آنجا زیارتگاهی دیدم که همه مسلمانان به آنجا می‌رفتند. بهتر است برایم روایتی بخوانی.

- در این زمینه، روایات فراوانی هست که براساس آن‌ها، عمل پیامبر صلی الله علیه و آله و سیره مسلمانان از صدر اسلام تا امروز، بر مستحب بودن زیارت قبور تأکید دارد. براساس روایتی، خود پیامبر صلی الله علیه و آله نیز به زیارت قبور شهدای احد می‌رفتند.^۱ در سنن نسائی و سنن ابن ماجه آمده

۱. صحیح مسلم، ج ۲، ص ۶۳؛ سنن نسائی، ج ۳، ص ۷۶.

است که رسول خدا^ص می فرمودند: **زُورُوا الْقُبُورَ فَإِنَّهَا تُذَكِّرُكُمْ الْآخِرَةَ**؛ (= به زیارت قبور بروید؛ زیرا آخرت را به یاد شما می آورد.)^۱ درباره خود آن حضرت نقل شده است که ایشان به زیارت قبر مادرشان، آمنه بنت وهب رفتند و در کنار قبر مادر گریستند و اطرافیان نیز به گریه افتادند.^۲

- آیا همه اینها را اهل سنت نقل کرده اند؟

- آری، اینها در منابع اهل سنت وجود دارد و دهها برابر بیشتر از این، در منابع روایی ما وجود دارد که اهمیت زیارت قبور صالحان را می رساند؛ برای نمونه، نقل کرده اند که امام حسن مجتبی^{علیه السلام} از رسول گرامی اسلام^{صلی الله علیه و آله و سلم} پرسیده بودند: «پدرجان، پاداش کسی که شما را زیارت کند چیست؟» ایشان در پاسخ این پرسش فرموده بودند: «فرزندم، هر که زنده و مرده مرا یا پدر تو و برادرت و خودت را زیارت کند، بر من است که در روز قیامت دیدارش

۱. سنن ابن ماجه، ج ۱، ص ۵، باب ۴، حدیث ۱۵۶۹.

۲. همان، ص ۵۰۱، باب ۴۸، حدیث ۱۵۷۲.

کنم و او را از گناهانش نجات دهم.»^۱

- این روایات، تکان‌دهنده و جالب است؛ آیا روایت‌های دیگری نیز می‌توانی برایم نقل کنی؟
- آری، نمونه این روایات فراوان است که نشان‌دهنده اهمیت پیامبر ﷺ به زیارت قبور است؛ همچنین فاطمه علیها السلام، دختر پیامبر ﷺ و حضرت علی علیه السلام و صحابه نیز به زیارت قبور می‌رفتند. طلحة بن عبدالله می‌گوید: «با رسول خدا ﷺ، در مدینه، برای زیارت قبور شهدا خارج شدیم.»^۲ صحیح مسلم نیز از عایشه نقل می‌کند: «پیامبر ﷺ آخر شب‌ها به سوی بقیع می‌رفتند و بر اهل بقیع این‌گونه سلام می‌کردند: اَلسَّلَامُ عَلَیْکُمْ دَارَ قَوْمِ الْمُؤْمِنِینَ.»^۳ حاکم نیشابور به سند خود نقل می‌کند که فاطمه زهرا علیها السلام در زمان حیات پدرشان، روزهای جمعه به زیارت

---

۱. علل الشرایع، ص ۴۶۰، حدیث ۵.
۲. سنن ابی داوود، ج ۲، ص ۲۱۸، حدیث ۳۵۷.
۳. صحیح مسلم، ج ۲، ص ۳۶۳، حدیث ۱۰۲.

قبر عمویشان حمزه می‌رفتند و در آنجا نماز می‌خواندند و گریه می‌کردند.^۱

البته این روایات به‌غیر از آن‌هایی است که پیامبر ﷺ توصیه فرآوان به زیارت قبر خود کرده و پاداش‌هایی نیز وعده داده‌اند؛ از جمله دار قطنی از عبدالله بن عمر نقل می‌کند که رسول خدا ﷺ خاطر نشان می‌کنند: «هر کس قبر مرا زیارت کند، شفاعت من شامل او می‌شود.»^۲ بیهقی نیز از انس بن مالک نقل می‌کند که پیامبر ﷺ فرمودند: «هر کس مرا در مدینه با اخلاص زیارت کند، روز قیامت در جوار من خواهد بود.»^۳

- اگر این همه روایت درست و معتبر داریم، چرا عده‌ای فتوا به نامشروع بودن سفر یا بدعت بودن سفر برای زیارت قبور، حتی مرقد پیامبر ﷺ می‌دهند؟ چرا شخصی مانند

۱. مستدرک حاکم، ج ۱، ص ۵۳۳، حدیث ۱۳۹۶.

۲. سنن دار قطنی، ج ۲، ص ۲۷۸، حدیث ۱۹۴.

۳. التاج الجامع للأصول، ج ۲، ص ۱۲۹۰.

ابن تیمیه، زیارت را به طور مطلق تحریم کرده است؟

- آن‌ها گویا در برابر این همه روایت، به روایتی استناد می‌کنند که می‌گوید: «شدّ رحال، یعنی بار سفر بستن، جایز نیست؛ مگر به سوی سه مسجد: مسجدالنبی و مسجدالحرام و مسجدالاقصی.»^۱

- بنابراین، طبق این روایت نباید سفری به غیر از این سه مسجد صورت گیرد.

- صرف نظر از اینکه راوی این روایت ابوهریره است، با فرض درست بودن این روایت، باید ببینیم «مستثامنہ الا» چیست؛ یعنی این سه مسجد از چه چیز استثنا شده است.

- مگر این روایت همه سفرها را شامل نمی‌شود؟

- اگر چنین چیزی را قائل شویم که این سه مسجد از همه مکان‌ها استثنا شده است،

---

۱. صحیح مسلم ج ۴، ص ۱۲۶.

آن وقت تمامی سفرها، حتی سفرهای معنوی و علمی و فرهنگی نیز حرام خواهد بود؛ در حالی که کسانی که حدیث را قبول دارند، خودشان به همه جای دنیا سفر می کنند. اما اگر گفتیم این سه مسجد از «مساجد» استثنا شده است، یعنی سفر به مساجد جایز نیست مگر به سه مسجد، در این صورت، سفر برای زیارت پیامبران علیهم السلام و امامان علیهم السلام و انسان های صالح، هرگز مشمول نهی این روایت نخواهد بود؛ پس اگر این روایت از تمامی سفرها نهی کند، آن وقت سفر به عرفات و منا یا سفر برای جهاد در راه خدا نیز جایز نخواهد بود. البته، ما این روایت را نمی پذیریم و آن را درست نمی دانیم؛ زیرا خود پیامبر صلی الله علیه و آله بارها به مسافرت می رفتند یا حتی روزهای شنبه به مسجد قبا می رفتند و در آنجا نماز می خواندند.^۱

موضوع جالب این است که ابو حامد غزالی، از علمای بزرگ اهل سنت می گوید: «مسافرت

۱. صحیح بخاری، ج ۲، ص ۷۶.

عبادی مستحب است؛ از جمله مسافرت برای زیارت قبور انبیا، صحابه، تابعین و سایر علما و اولیا. این موضوع با حدیث شدّ رحال پیامبر ﷺ منافات و تعارض ندارد؛ زیرا حدیث مربوط به مساجد است: لَا تُشَدُّ الرَّحَالَ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ. از آنجا که مساجد همه در فضیلت یکسان اند، ترجیحی در سفر برای آنها نیست؛ مگر این سه مسجد که به سبب خصوصیتی که دارند، سفر برای آنها اشکالی ندارد؛ بنابراین، این مسئله غیر از سفر برای زیارت قبور اولیای الهی است.^۱

- چقدر مطالعات و معلومات تو در مباحث روایی و تاریخی، به خصوص منابع ما اهل سنت زیاد است. خوش حالم که این موضوع بسیار مهم را برایم توضیح دادی و دلایل محکم و روشنی را بیان کردی.

- آری، همه مسلمانان باید سطح مطالعات و معلومات خود را بالا ببرند و فقط به تبلیغات

۱. احیاء العلوم غزالی، ج ۲، ص ۲۴۷.

پوچ و استنادهای یک طرفه توجه نکنند؛ به خصوص که نباید خود را از فیض زیارت پیامبر ﷺ و صالحان بی بهره سازند و در حق آن حضرت جفا کنند؛ همان طور که خود آن حضرت ﷺ می فرمایند: «هر کس به حج برود و مرا زیارت نکند، در حق من جفا کرده است.»^۱

- اعتراف می کنم که میزان مطالعه من، حتی در منابع خودمان کمتر است و با منابع شیعه نیز اصلاً آشنایی ندارم.

- در این صورت، چگونه به خودت اجازه می دادی زیارت پیامبر ﷺ و امامان علیهم السلام را محکوم کنی؟ الحمدلله، الآن دانستی که شرک خواندن زیارت اهل قبور بی اساس و بی پایه است.

- هر چه من و دوستانم تا به حال، درباره زیارت قبور شنیده ایم، فقط محکوم کردن زیارت کنندگان بوده است و حتی یک نمونه هم از این مطالب و روایات به گوش من نرسیده بود.

۱. کنز العمال، پاورقی مسند احمد، ج ۲، ص ۳۹۲.

- انسان باید برای رسیدن به حقیقت و شناخت آن‌ها، همواره در صدد جست‌وجو باشد و تحقیق و مطالعه کند تا عقیده و کردار و گفتاری داشته باشد که خدا می‌خواهد؛ از طرف دیگر، به گفته دیگران که احتمال خطا می‌رود، اکتفا نکند. به عنوان پیشنهاد، خوب است که از تمام کسانی که به زیارت می‌آیند، بپرسی که آیا در هنگام زیارت پیامبر ﷺ یا اولیای الهی آن‌ها را می‌پرستند یا با نماز خواندن و قرآن خواندن و زیارت بیشتر به خدا نزدیک می‌شوند و به درگاه خدا بیشتر عبادت می‌کنند و اگر هم حاجت می‌خواهند، آیا در حقیقت از خداوند حاجت می‌خواهند یا از اولیا، بدون نیاز به خدا حاجتی می‌خواهند؟ به طور یقین، جواب خواهی گرفت که زائران در هنگام زیارت، روحیه عبادت خداوند در آن‌ها بیشتر می‌شود و اگر هم حاجت می‌خواهند، در حقیقت از خداوند می‌خواهند؛ زیرا اولیای الهی را واسطه آسان‌تر و سریع‌تر برای رسیدن به خدا می‌دانند؛ اگرچه بدون واسطه هم می‌توانستند حاجت بخواهند.

- آری، من با تمام وجود می پذیرم که زیارت قبر پیامبر ﷺ و امام علیؑ و مؤمنان نیکوکردار، نه تنها مستحب مؤکد و پسندیده است، بلکه بدان نیز فراخوانده شده ایم. از این به بعد نیز در نمونه های مشابه و محل اختلاف مطالعه می کنم و منابع شیعه و سنی را خواهم دید تا نظر درست را بیابم و به آن عمل کنم.

- آفرین، از تو متشکرم؛ شخص باانصاف باید مثل تو باشد.

- من نیز از بابت راهنمایی و روشنگری های تو تشکر می کنم.

پایان سخن

به طور قطع، زیارت معصومان علیهم السلام ارزش و اجر بسیاری دارد؛ زیرا عرض ارادت به خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله و زیارت آنان، نوعی ارتباط معنوی و درحقیقت، تداوم دعوت پیامبران علیهم السلام و ائمه علیهم السلام است. زیارت، حکمت و فلسفه‌های متعددی دارد و اسرار و آثار گران‌قدری در آن وجود دارد که اندیشه و نگارش درباره آن‌ها، مجال گسترده‌ای می‌طلبد. تعظیم و تکریم و گرامیداشت انسان‌های شایسته، هنرمند، فرهیخته، فرهنگ‌ساز، نقش‌آفرین، مصلح، متحوّل‌کنندگان تاریخ و... و نیز زنده‌نگه‌داشتن نام و یاد آنان پس از مرگ، لازمهٔ محبت و عشق و ارادت انسان‌ها به نیکی‌ها و کمالات است و ریشه در فطرت و سرشت آدمی دارد. زیارت پیشوایان معصوم علیهم السلام متصل‌شدن به آنان و غرق‌شدن در انوار معنوی ایشان و نیز الهام‌گیری و درس‌آموزی و سیر در فضیلت‌هاست. معصومان علیهم السلام چهارده تن هستند که خداوند متعال ایشان را از میان دیگر مخلوقات خویش، به‌عنوان راهنما و رهبر و اسوه برگزید. این چهارده معصوم علیهم السلام برگزیدگان

خداوند متعال از میان تمامی آفریدگان هستند. ایشان قله‌های بلند فضیلت و تقوایند و دانشمندانی هستند که هیچ فردی از آفریدگان را یارای رقابت کردن در علم و دانش با آنان نیست. کسانی‌اند که به انسان‌ها و فرشتگان، پرستش خداوند متعال را آموختند. آنان کسانی‌اند که پس از تسبیح ایشان، فرشتگان تسبیح گفتند و پس از تهلیل و تکبیر ایشان، ملائک به تهلیل و تکبیر خداوند متعال پرداختند. آنان معصومانی هستند که خداوند ایشان را از نادانی، نادرستی و انحراف، لغزش، اشتباه، فراموشی و خطا پاک و به‌دور نگه داشته است. ایشان پاکان و پاکیزگان و پاک‌دامنان‌اند و نیز هدایت‌شدگان و وارستگان واقعی‌اند.

اهداف و اسرار زیارت عبارت‌اند از: بزرگداشت اولیای الهی علیهم‌السلام و زنده کردن یاد و نام آنان، باور به عظمت و شکوه ایشان، تعظیم بندگان صالح و برگزیده و نیز حفظ شعائر الهی که مصداقی از آیه **﴿وَمَنْ يُعْظِمِ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾** است.

یاد و خاطره آنان، یادکرد بندگی و دل‌سپردگی آنان به خدا، ایثار و جان‌فشانی‌هایشان

در دفاع از دین حق و مجاهدت‌های بی‌نظیر آنان، عبادت‌ها و نیایش‌های ایشان در محضر باری تعالی و... است. پیشوایان معصوم علیهم‌السلام، امامان نور و هدایت و معنویت هستند و ملاقات و زیارت عارفانه و خالصانه آنان، تقدیر و سپاس از هدایتگری آنان و اذعان به مقام والا و بزرگ ایشان در پیشگاه خداوند است. به‌یقین، پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و ائمه علیهم‌السلام صاحبان عزت و عظمت و شرافت‌اند و فضل و برتری آنان روشن و محبوبیتشان نزد پروردگار ثابت است. خداوند نور وجودی آنان را اشرف و برتر از همه قرار داده و در دنیا و آخرت به آنان عصمت، قدرت، توانایی، حکمت و پاداش عطا فرموده است. زیارت جلوه‌گاه دوستی و تولای اهل بیت علیهم‌السلام و بیانگر عمق محبت و مودت مسلمانان به خاندان وحی است. حضوری عاشقانه در پیشگاه اولیای الهی و یادکرد مقام والای آنان و انس و دوستی با آن بزرگواران، نشانه ایمان و تقوای قلب است. حبّ و ولای پیشوایان معصوم و آل نبی علیهم‌السلام، دستور خداوند است و درخواست علوّ درجه برای ایشان و اهدای ثواب خواندن نماز و قرائت قرآن به آنها و... همه برای عمل به

این سفارش است که: لا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى.

برای مطالعه بیشتر

۱. کارگر، رحیم، راز زیارت، نشر عمره دانشجویی.
۲. محدثی، جواد، زیارت.
۳. عابدی، احمد، فلسفه زیارت.
۴. زارعی سبزواری، عباسعلی، زیارت در نگاه شریعت.
۵. رهبر، محمدتقی، اخلاق و آداب در حج و زیارت.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.